

DISKUSJONSHEFTE:

Hvorfor ut av NATO?

Forord fra redaktøren

I kjølvannet av Russlands invasjon av Ukraina blåste NATO-debatten opp igjen i Norge. Rødt ble kraftig utfordret på vårt standpunkt om at Norge må melde seg ut av NATO. Oppslutningen om NATO økte i befolkningen og den økte i vår velgermasse og blant våre medlemmer.

For partiets ledelse så ble utfordringen å stå i stormen. Rødts prinsipielle standpunkter ble fornyet i form av uttalelser både fra Sentralstyret og Landsstyret. Samtidig så blomstret debatten i partiet og behovet for få fram mer kunnskap, mer underlag for partiets syn meldte seg.

I 2018 utga Internasjonalt Utvalg og Rød Ungdom sammen et lite studiehefte – «Nato gjør Norge mindre trygt» i forbindelse med den store NATO-øvelsen Trident Juncture. Dette heftet ligger fortsatt på våre nettsider. Men vi så raskt at innholdet måtte oppdateres og utvides. En avklaring i Arbeidsutvalget plasserte oppgaven hos undertegnede og Internasjonalt Utvalg.

Innholdet er i størst mulig grad bygd opp rundt alminnelige fakta, partiets uttalelser og program samt noen artikler som drøfter analytisk sider ved imperialismen, kapitalisme og stormaktspolitikk. Disse bakgrunnsartiklene er søkt å holde seg innenfor rammen av partiets vedtatte politikk.

Studieheftet stiller en del spørsmål til diskusjon, men dette er ikke en obligatorisk diskusjon i partiet. Partilagene står fritt til å diskutere alle sider ved den forsvarspolitiske utfordringen vi står overfor i dag med krigen i Russland og NATOs globale ekspansjon. Artiklene er stort sett skrevet i juli og august og må leses i den tidsrammen for det er helt klart at utviklingen framover vil både bekrefte eller avkrefte, utvide og endre tidsbildet. Artiklene er skrevet av undertegnede med innspill fra andre medlemmer i Internasjonalt Utvalg.

Oslo september 2022

Finn Olav Rolijordet, redaktør (økonomiansvarlig i Rødt og AU-medlem)

Arnlyot Ask, medlem i Internasjonalt Utvalg

Innhold

Forord	s. 2
Introduksjon: Krig og fred under imperialismen	s. 4
Kapittel 1: Hvorfor ut av NATO	s. 7
Kapittel 2: Krigen i Ukraina	s. 16
Kapittel 3: Sikkerhetspolitikk	s. 23
Kapittel 4: Om atomvåpen	s. 31
Kapittel 5: En selvstendig forsvarspolitik	s. 35
Spørsmål til diskusjon	s. 41

Rødt

Adresse: Dronningens gate 22, 0154 Oslo

E-post: roedt@roedt.no

Telefon: 22 98 90 50

Omslagsfoto: Marjan Blan

Utgitt september 2022.

Dette er et internt studiehefte som legger grunnlaget for diskusjoner om NATO i Rødt. Våre gjeldende politiske dokumenter og vedtak finner du på roedt.no. Nettutgaven av heftet vil bli oppdatert etter hvert med nye bidrag, hvis partiet utvikler mer politikk på området og når det skjer noe som bør omtales/kommenteres

Krig og fred under imperialismen

I imperialismens tidsepoke er de **grunnleggende motsetningene rivaliseringa mellom imperialismaktene og mellom arbeid og kapital**. Disse påvirker de fleste samfunnsmessige forhold. Den første påvirker krigene mellom stormaktsblokkene og nasjonale kriger som oppstår. Den andre fører til at alle kriger får klassemessige konsekvenser og rammer arbeiderklassen hardest, slik vi nå ser det i forhold til Russlands angrepskrig mot Ukraina hvor folk i hele verden blir påvirket av krigen.

De fleste kriger dreier seg om at mektigere stater angriper en annen stat, av maktpolitiske eller ressursmessige grunner. Historia viser at også i førkapitalistisk tid har store deler av verden blitt involvert i kriger starta av en hegemonisk makt som har søkt seg ut over sine nasjonale grenser. I kjølvannet av kolonialismen, som inkluderte hele verden i rivaliseringa mellom de mektigste nasjonalstatene, har vi sett to verdenskriger drevet fram av rivaliseringa mellom de dominerende hovedblokkene. Men de utallige krigene siden 1945, hvor de store imperialismaktene har vært involvert, har til nå begrensa seg til overfall mot stater som har strategisk betydning for en eller flere stormakter og rivaliseringa mellom dem.

Unntaket var Koreakrigen på starten av 1950-tallet, som egentlig var en varm start på «den kalde krigen», hvor vinnerne av 2. verdenskrig nå sto opp mot hverandre. I denne krigen handlet rivaliseringa ikke bare om en kamp om kontrollen over Europa, men også over verdens folkerikeste region, som da ble kalt «det fjerne Østen». Her ble Vietnamkrigene (først mot Frankrike, så mot USA) skjellsettende for avkoloniseringskrigene som spredte seg til alle regionene i «det globale Sør».

Sovjets intervensjon i Ungarn i 1956 og okkupasjon av Tsjekkoslovakia i 1968 var også uttrykk for den nye rivaliseringa mellom de to hovedblokkene etter 2. verdenskrig. Begge stormaktsblokkene intervenerte i avkoloniserings- og regimeskiftekrigene i Asia, Afrika og Latin-Amerika. Kampen om kontroll over ressursene i Midtøsten og «Gulfregionen» ble opphavet for flere større kriger fra 1990-tallet og videre.

Afghanistankrigene fra 1979 av var også en krig som overlappa de andre krigene på

slutten av 1900-tallet og de vi har sett på 2000-tallet, uten at den førte til mer direkte konfrontasjon mellom hovedblokkene. Sovjets forsøk på å skaffe seg et brohode der på 1980-tallet bidro til et banesår for supermakta. Sovjet startet uttrekning av tropper i 1987 og var helt ute i februar 1989.

USA bombet og invaderte Afghanistan i 2001 etter 11. september-angrepene. Da så nok USA seg i stand til å oppnå global dominans etter rivalens tilbakeslag og oppløsningen av Sovjetunionen. Men vi vet hvordan det endte. Etter 20 år måtte også USA og NATO trekke seg ut av Afghanistan. De erfarte at militære erobningskriger fikk maktpolitiske følger.

Det gjaldt også for invasjonene i Irak, Libya og deltakelsen i krigene i Syria og Sahel-beltet.

USAs forsøk på å utnytte sammenbruddet av Sovjetunionen i 1991 og oppløsningen av Warszawapakten til å omringe og ytterligere svekke sin gamle hovedrival, har slik gitt Russland muligheter til å styrke sin posisjon i andre regioner hvor USA/NATO har intervenert. Forsterka av at maktforholdene i den imperialistiske leiren også har endra seg med Kinas frammarsj, samtidig som den ene systemkrisa etter den andre har forsterka seg. Bare på det europeiske kontinentet har USA lyktes med å svekke Russland sin innflytelse.

En bit av Berlin-muren er utstilt ved NATO-hovedkvarteret i Brüssel. Foto: Jim Garamone / United States Department of Defense

De torpederte forsøket på å få en forsoning mellom NATO-blokken, Russland og tidligere Warszawapaktland ved ikke å følge opp avtalene fra Gorbatsjov-perioden og

avtaleverket knytta til Konferansene for samarbeid og sikkerhet i Europa (KSSE) fra 1973 av. Dette ble satt på dagsorden da institusjonen Partnerskap for Fred (PfP) ble oppretta i 1994 mellom NATO-landa, Russland, de tidligere Warszawapaktlandene og 10 andre europeiske og sentralasiatiske land, inkludert Serbia og Bosnia Herzegovina som da fortsatt var med i den Jugoslaviske Føderasjonen. PfP, som fra vesteuropeisk side ble frontet av Tyskland og Frankrike, med støtte fra president Clinton i USA, falt imidlertid i fisk, ved at USA fullførte endringen av NATO sitt Charter i 1999 ved å redefinere sitt trusselbilde og erklære sitt operasjonsområde til hele verden gjennom sin «out-of-area»-strategi. Praktiseringa av det nye Chartret starta også opp det samme året, da NATO stilte seg i spissen for angrepet på restene av den jugoslaviske føderasjonen ved å sette FN på sidelinja. Samtidig startet de innlemmelsen av de tidligere Warszawapaktlanda i NATO.

Krigene i denne perioden har ikke utvikla seg til direkte krig mellom de ledende stormaktene, men handla om intervensjonskriger i andre land for å utvide sine maktbaser. Det gjelder også dagens krig i Ukraina, sjøl om det er åpenbart at stormaktsrivaliseringa er et bakteppe også for dette angrepet på en suveren nasjon, som for de andre krigene vi har nevnt her. Mer om dette i kapitlene som tar for seg Ukraina-krigen.

Les mer om imperialismen i vårt prinsippprogram:
rødt.no/prinsippprogram

Hvorfor ut av NATO?

1.1 NATO: 1949 – 2022: Fra forsvarsallianse til noe helt annet

NATO stiftes i 1949 av USA, Canada, Storbritannia, Frankrike, Norge, Danmark, Island, Nederland, Belgia, Luxemburg, Portugal og Italia.

Dannelsen av NATO satte sluttstrek for forhandlinger om et skandinavisk forsvarsforbund der Sverige ikke fulgte med inn i NATO, men valgte nøytralitet. Atlanterhavspaktens mål: «for det første, å forhindre krig, og for det andre, hvis det oppstår krig, bruke traktatlandenes militære og industrielle makt til et felles forsvar». (Sisert fra LMD, juli 2022).

«Paktens artikkel V sier at et væpnet angrep mot ett eller flere av medlemslandene er et angrep mot alle, og at den enkelte medlemsstat selv tar stilling til med hvilke midler (herunder militære) angrepet skal besvares» (Snl.no). Det er med andre ord ikke garantert noen NATO-unnsctning til Norge dersom vi blir truet eller angrepet. NATOs ledelsesstruktur er både politisk og militær. Politisk med Det Nord-atlantiske Råd og NATOs Kjernefysiske Planleggingsgruppe. Militær med NATOs Militærkomite bestående av hvert medlemsland sin forsvarssjef.

Vest-Tyskland ble med i NATO i 1955. Foto: Bundesarchiv, B 145 Bild-P098967 / CC BY-SA 3.0 DE

1952

Hellas og Tyrkia blir medlemmer og det ble vedtatt et nytt konsept som sier at målet er å hindre Sovjetunionen eller allierte å øke trusselen mot alliansens nasjoner.

1955

Vest-Tyskland blir medlem.

1957

Det tredje konseptet vedtas. Her blir atomvåpen inkludert og teorien om gjensidig ødeleggelse slås fast.

1966

Frankrike trekker seg ut av den militære kommandostruktur for å etablere et eget atomvåpenforsvar. Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) flyttes fra Paris til Mons i Belgia. Frankrike trer inn igjen i kommandostrukturen i 1993.

1968

Nytt konsept som endrer på konsekvensene av implementeringen av atomvåpen. NATO legger nå til grunn at en atom-eskalering kan være fleksibel og ikke medføre gjensidig ødeleggelse.

1982

Spania blir medlem.

1991

I kjølvannet av Sovjetunionens oppløsning vedtar NATO et nytt strategisk konsept. Alliansen skal leve videre, med et bredere mandat. NATO kan nå intervenere uten at noen av medlemslandene har vært utsatt for direkte angrep. Partnerskap for Fred (Pff) etableres og avtaler med en rekke land inngås, inkludert Russland. I dag er det 20 ikke-NATO-land som er tilsluttet Pff.

1995

NATO intervenerte i krigen i Bosnia med bakgrunn i FN-vedtak.

1999

Polen, Tsjekkia, Ungarn blir medlemmer før toppmøtet i NATO i Washington. Dette toppmøtet utvider operasjonsområdet til NATO som ble signalisert allerede i 1991. Utvidelsen østover skaper uro i Russland som mener det er brudd på en felles forståelse om europeisk sikkerhetspolitikk etter Sovjetunionens oppløsning. Dette forsterkes av at NATO omtrent samtidig (24.mars) også går til krig mot rest-Jugoslavia uten FN-mandat, i strid med suverenitetsprinsippet i folkeretten.

I et nytt konsept slås det fast et mer utvidet mål, ikke bare såkalte fredsoperasjoner, men

også en omlegging av hvert enkelt lands forsvar til å inngå i angrepsstyrker – det vi kaller «out-of-area operations». I praksis har denne linjen vært fulgt siden 1991, men den får etterhvert stor betydning for nedbyggingen av det norske forsvaret som nå akselerer. I Norge står det for eksempel en kamp om Regionfelt Østlandet og nedbyggingen av hæren.

2001

For første gang ble artikkel V aktivert etter angrepet på World Trade Center 11. september. «The war on terror» lanseres av president George W. Bush. USA og Storbritannia gikk til krig mot Afghanistan fordi bin Laden oppholdt seg der. NATO tok over ledelsen av ISAF-styrken som fikk FN-mandat som stabiliseringsstyrke.

Amerikanske styrker i Afghanistan. Foto: Sfc. Fred Gurwell (U.S. Army)

2003

NATO vedtar utplassering av ISAF-styrker i hele Afghanistan.

2003

USA går til krig mot Irak. Tyrkia aktiverte artikkel IV om felles forsvarsforberedelser fordi landet fryktet å bli angrepet av Irak dersom USA gikk til krig. Dette utløser krise i NATO fordi Frankrike, Tyskland, Belgia og Luxemburg var sterkt mot USAs planer. Etter invasjonen fikk NATO ansvar for trening av sikkerhetsstyrkene for det USA-støttede regimet. Trening foregikk også i Norge, på Jåttå-basen, fram til 2009.

2004

Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slovakia, Slovenia blir medlemmer. NATOs utvidelse østover sementeres og sammen med utvidelsen i 1999 skaper dette grunnlaget for at Russland mener seg truet.

2009

Albania og Kroatia blir medlemmer.

2010

Toppmøtet i Lisboa slår nå fast at NATO er en politisk og global organisasjon som inngår stadig flere partnerskap utenfor det nordlige atlantehavsområdet – det opprinnelige mandatet – og skal etablere krisehåndtering inkludert politisk stabilisering etter konflikter.

2011

Opprøret i Libya mot Gaddafi ender med hans fall etter at først USA, deretter NATO, intervensjoner militært. Det ble påstått at Gaddafi truet med å ramme sivile i Benghazi, men dette bestrides. FN vedtok resolusjon 1973 som autoriserte internasjonal inngripen som flyforbudssone og våpenembargo, men ikke invasjon. Spesialsoldater fra USA, Frankrike, Storbritannia, Qatar og De forente arabiske emirater ble satt inn. Norge utmerket seg med flest fly-bombetokt.

2017

Montenegro blir medlem.

2020

Nord-Makedonia blir medlem etter at navnestriden på landet med Hellas er avgjort.

2022

Toppmøtet i Madrid slår fast at NATO nå er en organisasjon som forvandler seg til en global og strategisk organisasjon. NATO bygger nå fullt og helt på USAs verdensbilde der Russland er trusselen i det euro-atlantiske området og «Folkerepublikken Kinas erklærte ambisjon og tvungne strategier utfordrer våre interesser, sikkerhetshensyn og verdier» (Sitat fra LMD, juli 2022).

Toppmøtets beslutninger aktualiserer den bekymringen Rødt har vist tidligere for hvor de norske fregattene skal brukes og under hvilken kommando. I august 2021 seilte fregatten Fridtjof Nansen ut fra Haakonsværn for å delta i en øvelse med amerikanske hangarskip.

Norsk fregatt i USA: – Skal ikke gå på bekostning av Sjøforsvarets hjemlige virksomhet

Mikal Hem, Sikkerhespolitisk reporter. Torsdag 28. oktober 2021.

Rødt vil vite om fregatten KNM Fridtjof Nansen skal operere i områder der amerikanske og vestlige krigsskip kan oppfattes truende.

Den norske fregatten KNM Fridtjof Nansen er for tiden i USA, der skipet øver sammen med en amerikansk flåtegruppe, som inkluderer hangarskipet USS Harry S. Truman.

Fregatten har vært i USA siden september, og deltar i samarbeidsprogrammet Cooperative Deployment. Etter noen måneders samkjøring i Atlanterhavet utenfor USA, skal KNM Fridtjof Nansen delta i operasjoner sammen med flåtegruppen i fire måneder.

Storingsrepresentant og partileder i Rødt Bjørnar Moxnes er bekymret for hvilke områder fregatten kan ende opp med å seile i sammen med den amerikanske flåtegruppen, og har sendt forsvarsminister Odd Roger Enoksen (Sp) et skriftlig spørsmål.

Moxnes vil vite «hvordan fraværet av fregatten KNM Fridtjof Nansen kompenseres for å opprettholde forsvarlig patruljering av Norges kyst og havområder», og om regjeringen kan «garantere at den norske fregatten ikke vil seile inn i Barentshavet nær Kolahalvøya, Sør-kinahavet og/eller andre områder der amerikanske og vestlige krigsskip kan oppfattes truende».

Kan reservere seg

Enoksen svarer av deltakelsen ikke skal gå på bekostning av Sjøforsvarets hjemlige virksomhet, inkludert vedlikehold, utdanning og nærvær i norske farvann og i våre nærområder.

Forsvarsministeren skriver videre i sitt svar at Norge kan reserve seg mot at fregatten deltar i operasjoner som strider mot Norges interesser.

«Det inngår i samarbeidet at amerikanske myndigheter vil informere oss i god tid om flåtegruppens seilingsplan og planlagte aktiviteter, slik at vi kan sikre at disse er i tråd med norske sikkerhetspolitiske interesser. Fra norsk side vil vi kunne reservere oss mot å delta i aktiviteter som strider med våre interesser. I ytterste konsekvens vil vi kunne ta tilbake kommando over fartøyet», skriver Enoksen.

Vi kan heller ikke utelukke norsk deltakelse i Sør-Kina-havet, slik det vises til i denne artikkelen: bit.ly/3ByMWL0

Nye medlemsland

Etter invasjonen av Ukraina 24. februar 2022 har både Sverige og Finland søkt medlemskap. For å godkjenne søknadene stilte Tyrkias president Erdogan en rekke krav med utgangspunkt i landets krig mot kurderne og undertrykkelsen av Gülen-bevegelsen samt krav om opphør av Sveriges våpenembargo mot Tyrkia. En avtale mellom Tyrkia på den ene siden og Sverige og Finland på den andre siden ble inngått på Madrid-møtet sommeren 2022 og landene forbereder seg nå på medlemskap. Kroatia stilte også krav knyttet til at Bosnia-Herzegovina måtte slutte med diskriminering av kroater i offentlige stillinger.

Ukraina har lenge ønsket å bli medlem. Formaliteter ble lagt på plass i 2020 da landet vedtok en ny sikkerhetspolitisk strategi med mål om å bli medlem. Krigen med Russland har ført til ulike meldinger fra president Zelensky om at de frafaller målet om å bli medlem.

Georgia: NATO-toppmøtet i Bucuresti 2008 klargjorde at landet kunne bli medlem en gang i framtida.

Les mer om NATOs historie på
rødt.no/blogg/nato-70-ar-noe-a-feire

I blogg-teksten over kan du klikke deg videre til kilder for de ulike påstandene, ved å klikke på teksten som er understreket.

1.2 Hvilke utfordringer står vi overfor?

Norge knyttes stadig tettere til konfrontasjonspolitikken som drives fram av vår hovedallierte USA. Vi har deltatt i alle krigene USA har presset fram på tvers av folkerett og andre internasjonale konvensjoner de siste tiårene. Vi står fortsatt side ved side med USA i Irak, Syria, og i oppfølgingskriger etter Libyakrigen i Sahel-beltet i Afrika.

Norge følger også opp konfrontasjonspolitikken i Europa, som NATO står i spissen for. Vi har soldater fast stasjonert i Litauen, øremerket til utrykningsstyrker i landene som grenser mot Russland. USA får også etablere seg militært på norsk jord, i strid med basepolitikken Norge har ført siden 1949.

Norges evne til å forsvare seg selv brytes ned ved at forsvarspolitikken innordnes NATO/USAs militærstrategi. Materiell og mannskaper prioriteres deretter, som til F-35 kampflyene og rekognoseringsflyene P8 - Poseidon, til det nordlige såkalte «rakettskjoldet», og til spesialsoldater i utenlandsoppdrag. Samtidig prioriteres kapasiteter vi trenger for et defensivt invasjonforsvar vekk. Dette bryter ned grunnleggende trekk for et invasjonforsvar, forbindelsen mellom forsvarsmakten og

befolkningen.

Rødt har allerede bragt dette opp på Stortingets dagsorden. Men en snuoperasjon vil avhenge av at den organiserte fredsbevegelsen på grasrota vekkes til live igjen. Lenge ble den offentlige debatten rundt utenriks- og forsvarspolitikkk kvalt av den breie konsensusen på Stortinget og i de dominerende mediekanalene i den forrige rødgrønne regjeringsperioden. Etter Russlands invasjon av Ukraina er det imidlertid tatt en rekke initiativ for å bygge en ny fredsbevegelse. Dette støtter Rødt og oppbyggingen og utviklingen av en ny fredsbevegelse må Rødt delta i.

Den åpenbare underdanigheten for USA i utenrikspolitiske spørsmål begynte å slå sprekker i flere miljøer i president Donald Trump sin periode på grunn av hans framferd overfor NATO; i media, forsvarskretser og også partipolitisk. De kritiske røstene styrket seg også da nederlaget for Taliban i Afghanistan var et faktum og «Vesten» rømte landet etter 20 års krigføring. Etter Russlands invasjon har oppslutningen om NATO styrket seg, men vi tror allikevel at kritikken av nedbyggingen av det norske forsvaret fortsatt er sterk og bred. For oss i Rødt henger dette sammen – NATO-medlemskapet styrer norsk forsvarspolitikkk, det er ikke omvendt. Skal vi kunne bygge opp et selvstendig forsvar og avslutte deltakelsen i amerikanske krigstokt verden over, må vi ut av NATO.

1.3 Fra Rødts Prinsippprogram

Norge og imperialismen, utdrag side 10:

Samtidig har det norske militærapparatet blitt mer innrettet mot angrepskrig i utlandet, under ledelse av USA og NATO, istedenfor å forsvare hjemlandet. Rødt er prinsipielt imot NATO og vil melde landet ut av alliansen. NATO-medlemskapet knytter oss til den aggressive imperialistmakten USA gjennom blant annet våpenutvikling og internasjonale militære operasjoner. Dette gjør Norge til en imperialistisk orientert stat på lag med de rike og dominerende statene i verden, og det forverrer forholdet vårt til land som opplever NATO som en trussel. Å være en del av NATO-alliansen er derfor å gamble med norsk sikkerhet, og gjør at Norge vil bli trukket inn i en eventuell ny storkrig fra krigens første minutt.

Vi vil derfor melde Norge ut av NATO. Samtidig kan vi ikke legge landet forsvarsløst for den første og beste stormakt som ønsker å ta kontroll over våre ressurser med makt. Vi må gjenoppbygge Norges nasjonale forsvarsevne for å sikre vår selvstendighet

1.4 Hvorfor nei til NATO?

Ivar Espås Vangen, medlem av Internasjonalt Utvalg i Rødt, har skrevet en debattartikkel i tidsskriftet Gnist nr 4/21. Her går han igjennom mye av det samme stoffet som legges fram i dette studieheftet, med NATOs særtrekk som er verktøy for USA, spørsmålet om atomvåpen, alternativer og imperialismen.

Les mer på
marxisme.no/hvorfor-nei-til-nato/

1.5 Den amerikanske baseavtalen med Norge

Regjeringa la april 2022 fram Tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid mellom Norge og USA (SDCA), kjent som «baseavtalen». Baseavtalen innebærer at USA får eksklusiv tilgang til å opprette fire permanente militærbaser i Norge – på flystasjonene Rygge, Sola og Evenes, og marinebasen Ramsund Orlogsstasjon i Troms. Avtalen åpner for at det i framtida kan opprettes flere baser. Den innebærer et dramatisk brudd med norsk basepolitikk, som har ligget fast siden Einar Gerhardsens regjering i 1949.

Baseavtalen finner
du på bit.ly/3RYGCIId

Flere av avtalens bestemmelser er problematiske og kan være i strid med Grunnlovens bestemmelser om nasjonal suverenitet og myndighetsoverføring. Ifølge avtalen skal basene nyte immunitet og være underlagt USAs jurisdiksjon. Dette er et klart brudd med dagens basepolitikk som ikke tillater permanente militærbaser på norsk jord i fredstid. Basene legger til rette for krig og vil medføre økt militarisme i våre nærområder ved at de øker spenningsnivået.

Les mer om Grunnlovens bestemmelser om nasjonal suverenitet og myndighetsoverføring på bit.ly/3qxDSQ8

Avtalen er ikke tidsbegrenset og kan først sies opp etter 10 år. Avtalen tillater også at amerikanske militære styrker kan bruke og endre norsk sivil infrastruktur. Norge kan verken straffeforfølge eller sørge for at norske lover, internasjonale menneskerettigheter eller norske faglige rettigheter blir fulgt på basene. Norge skal heller ikke kunne kontrollere lagring og/eller transport av atomvåpen eller våpen forbudt etter norske internasjonale forpliktelser.

I regjeringas høringsnotat heter det at «*Forhandlinger om SDCA ble innledet i 2018 etter initiativ fra USA. Bakgrunnen var et ønske om så likeartede rammebetingelser som mulig for USAs tilstedeværelse i allierte land i Europa og Asia, for å gjøre det enkelt å flytte personell og materiell mellom ulike land.*» USA har baser i 80 andre land. Dette understreker at avtalen først og fremst tjener USA og ikke norsk sikkerhet og norske interesser. (fra roedt.no)

Baseavtalen ble vedtatt i Stortinget 3. juni 2022 mot stemmene til Rødt, SV og MDG.

Amerikanske soldater på millitærøvelsen Trident Juncture i Norge. Foto: Staff Sgt Jason Hull / US Army

Krigen i Ukraina

2.1 Rødt om Russlands angrep på Ukraina

Vedtak i Rødts sentralstyre torsdag 11. mars 2022.

Rødt fordømmer Russlands invasjon av Ukraina. Russlands invasjon er angrepskrig og et grovt brudd på FN-pakten. Krigen forårsaker frykt, elendighet og død og driver millioner på flukt. Vi ber om en umiddelbar stans i krigshandlingene, våpenhvile og tilbaketrekking av russiske tropper fra Ukraina.

Sluttpunktet for en krig er gjennom en politisk og ikke en militær løsning. Rødt mener at det så snart som mulig bør innkalles til en konferanse for fred, sikkerhet og samarbeid i Europa, som samler alle parter rundt bordet, for å sikre en nedtrapping og en diplomatisk løsning på konflikten.

Rødt oppfordrer til målrettede sanksjoner som rammer den politiske eliten, militæret, oligarkene og finanseliten i Russland. Samtidig som vi er for å ta i bruk økonomiske sanksjoner mot Russland, vil vi unngå sanksjoner som ensidig rammer den russiske befolkninga. Hvilke økonomiske sanksjoner og hvilke sanksjoner innenfor kultur og idrett som iverksettes, må vurderes nøye fra tilfelle til tilfelle. Målet med sanksjoner må være å svekke regimet og ikke svekke fredsbevegelsen i Russland.

Rødt vil jobbe for å øke bistanden til alle ofre i krigssonen og rask humanitær bistand til alle flyktninger fra Ukraina. Rødt støtter at flyktningene nå gis en kollektiv beskyttelse. Dette må gjelde alle flyktninger fra Ukraina, også studenter og gjestearbeidere som flykter. Det må slås hardt ned på rasismen ved grensene som gir seg uttrykk i at flyktninger med annen etnisk opprinnelse nektes adgang eller nektes å flykte. Kollektiv beskyttelse må også gjelde for russiske soldater som rømmer fra krigen, og russiske dissidenter som utsettes for politisk forfølgelse.

Putins krigføring er inne i en fase der hele byer legges i grus, det utføres ren terror mot sivilbefolkninga. Angrepet på atomkraftverket i Enerhodar med fare for radioaktive utslipp som kan ramme store deler av Europa, er å anse som en krigsforbrytelse. Rødt mener at disse kriminelle handlingene må rettsforfølges, de ansvarlige i alle ledd må identifiseres og stilles for internasjonal domstol.

Rødt mener at Norge bør stå utenfor stormaktsallianser. Som Nato-medlem har Norge deltatt i flere folkerettsstridige kriger som har destabilisert store regioner, skapt store

flyktningestrømmer og enorme lidelser for sivilbefolkninga. Samtidig har det norske forsvaret blitt mer innrettet mot angrepskrig i utlandet, under ledelse av USA og Nato, istedenfor å forsvare hjemlandet. Rødt er derfor mot norsk Nato-medlemskap. Samtidig kan vi ikke legge landet forsvarsløst for den første og beste stormakt som ønsker å ta kontroll over våre ressurser med makt. Vi må gjenoppbygge Norges nasjonale forsvarsevne for å sikre vår selvstendighet, og vi vil jobbe for en nordisk forsvarsallianse som gjør oss i stand til å hevde vår suverenitet utenfor Nato.

Ukrainske soldater. Foto: Ukrainas forsvarsdepartement / CC.

Amerikansk tilstedeværelse og økt Nato-militarisering nær det norsk-russiske grenseområdet øker ikke Norges sikkerhet, men drar oss tettere inn i stormaktsrivaliseringen mellom USA og Russland. Rødt vil aktivt arbeide for å reise debatten om et nordisk forsvarssamarbeid med politiske partier og fredsbevegelsen i alle land i Norden. Dette gjøres med forståelsen av at fred og sikkerhet i Europa og verden må være et fellesprosjekt. Det er ikke noe en part kan oppnå på bekostning av en annen.

Rødt mener at hele det internasjonale samfunnet har et historisk ansvar for å hindre eskalering og avverge en ny storkrig i Europa. Vi motsetter oss enhver ytterligere eskalering i konflikten, og går derfor mot leveranser av våpen til partene. Det samme gjelder en flyforbudssone over Ukraina – det vil utvide krigen til flere land. Folket i Ukraina trenger solidaritet og fredens stemmer. Krig er et menneskeskapt helvete som først og fremst rammer sivilbefolkninga. Rødt fordømmer Russlands krig mot Ukraina, og anerkjenner ukrainernes rett til å bestemme sin framtid.

RØDT KREVER:

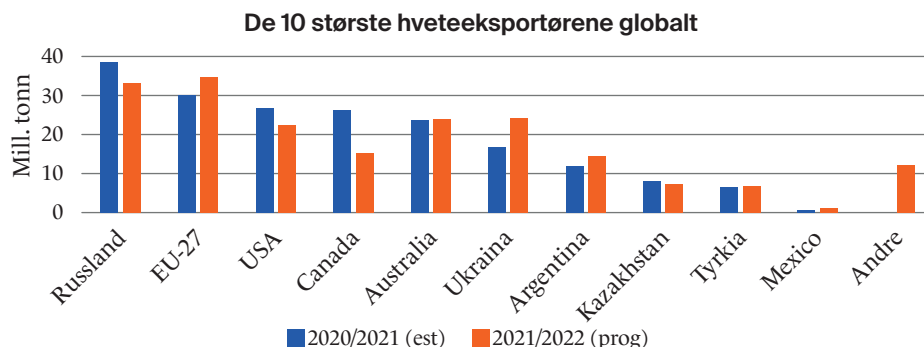
- Umiddelbar stans i krigshandlingene. Russland må trekke seg ut av Ukraina.
- FN og de europeiske organisasjonene må arbeide for at partene setter seg til forhandlingsbordet.

- Rødt ber regjeringa om å bidra til deeskalering, nedtrapping og opphør av krigshandlingene.
- Rødt ber regjeringa om å ikke øke Nato-militariseringen i Norge.
- Rødt sier ja til å bistå humanitært, økonomisk og med ikke-offensivt materiell/ beskyttelsesutstyr og medisinsk utstyr til Ukraina, men nei til å sende våpen eller soldater.
- Rødt støtter sanksjoner som rammer oligarkene rundt Putin, men er imot økonomiske sanksjoner som ensidig rammer befolkninga.
- Rødt vil jobbe for å øke bistanden til alle ofre i krigssonen og rask humanitær bistand til alle flyktninger fra Ukraina.

2.2 Ukrainas ressurser

Ukraina var en av nasjonene som etablerte Sovjetunionen i 1922, året da intervensjonskrigene etter den russiske revolusjonen opphørte. Da Sovjetunionen ble oppløst i 1991 erklærte Ukraina seg som en selvstendig republikk. Ukraina er det nest største landet i Europa, etter Russland. Innbyggertallet er ca 42 millioner. Innføringen av markedsøkonomi førte til økonomisk tilbakegang i landet, men det betyr ikke at de rike naturressursene forsvant. De omfattes av maktkampen rundt Ukraina nå, med ringvirkninger også for land utover de som er direkte militært involvert i krigen. Vi må ha dette perspektivet klart for oss fordi Putins underkjennelse av Ukraina som en egen suveren stat også har en økonomisk dimensjon, med Ukraina som en del av det historiske «mor Russland» helhetlig sett.

Store deler av landet utgjøres av god matjord og Ukraina eksporterer derfor store mengder jordbruksprodukter. Hvete står sentralt og mange land er totalt avhengige av import av ukrainsk hvete. Landet er verdens 7. største produsent og verdens 6. største eksportør. I denne krigen har hvete blitt et våpen på den geopolitiske arenaen. Libanon, Egypt, Tunisia og flere andre land i Midtøsten er helt avhengig av ukrainske hvete.

Kilde: Det internasjonale kornrådet (IGC)

De viktigste eksportvarene til landet utenom hvete og solsikkeolje er metall, maskiner, elektriske produkter, mineraler, kjemiske produkter, kjøretøy og andre matprodukter.

Ukraina har en av verdens største forekomster av mangan og betydelige reserver innen jernmalm, titan, nikkel, kull og tømmer. Mangan trengs til all stålproduksjon og brukes også i aluminiumslegeringer. Hele Donbass-regionen med de to oblastene Donetsk og Luhansk preges av utvinning av kull som har foregått der siden begynnelsen av 1800-tallet. Kull er fortsatt verdens nest største energikilde, etter olje.

Ukraina kan karakteriseres som et industrialisert jordbruksland med en økonomi dominert av oligarkvelde og med høy grad av korrupsjon – Transparency International gir landet rangering 122/180 (Norges rangering er 4/180). Norge er også involvert i omfordelinga av bruken til den rike matjorda som nå er i gang i skyggen av krigen etter at det ukrainske parlamentet vedtok liberalisering av eierskap til matjorda.

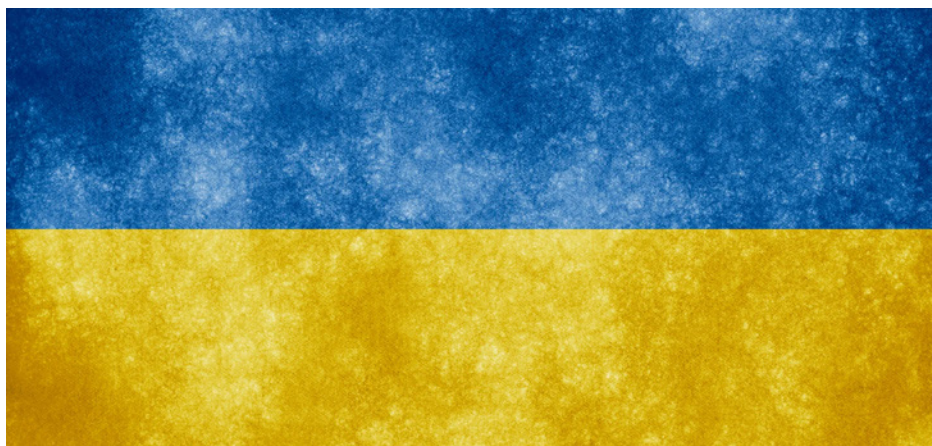

Foto: Nicolas Raymond / CC-BY-2-0.

2.3 Minsk 1 og 2 og utbryterrepublikkene

Ukraina er en stat som omfatter ulike etniske folkegrupper og språk. Landets tusenårige historie er en historie om ekspansjon og okkupasjon, oppdeling og samling igjen. Selvstendighet har vekslet med at store deler av dagens Ukraina har vært underlagt Polen, Litauen, Russland og andre historiske stormakter. De østlige og vestlige delene av landet har derfor delvis en ulik historie og deler av befolkningen har for eksempel vært på hver sin side i begge de to verdenskrigene. Det finnes slike historiske linjer som lå til grunn for at de to utbryterrepublikkene Luhansk og Donetsk proklamerte seg som selvstendige folkerepublikker i 2014. Det var også dagsaktuelle politiske konflikter som lå til grunn for opprøret, ikke minst spørsmålene om Ukraina skulle orienteres mer mot Vesten og bli medlem i både NATO og EU eller om landet skulle holde på avhengigheten av Russland. Parlamentets beslutning i februar 2014 om at russisk ikke lengre skulle være offisielt språk ble møtt med stor motstand i de østlige delene av landet der de fleste snakker russisk.

En rekke forhold lå altså til grunn for bruddet med Kiev og raskt kom det til en væpnet konflikt mellom utbryterrepublikkene og Kiev-regimet som militært ville knekke opprøret. Dette er kort fortalt tidsbildet da OSSE går inn og forhandler fram den første Minsk-avtalen.

Minsk 1 ble forhandlet frem mellom de ukrainske partene og Russland og OSSE i september 2014. Partene forpliktet seg til en øyeblikkelig våpenhvile og til å legge til rette for at OSSE fikk gjort sin jobb med kontroll av avtalen. Makten i Ukraina skulle desentraliseres slik at deler av utbryterrepublikkene fikk lokalt selvstyre, «Loven om særstatus». Grensen mot Russland skulle overvåkes og det skulle opprettes sikkerhetssoner. Ingen rettsforfølgelse av opprørere og valg skulle fremskyndes. Avtalen ble ikke overholdt, kamphandlingene fortsatte.

Minsk 2 ble forhandlet fram mellom og underskrevet av de samme partene som Minsk 1, i februar 2015. Nå deltok imidlertid både den russiske, ukrainske og franske presidenten samt den tyske forbundskansleren. Hovedinnholdet er det samme som i den forrige avtalen. Men heller ikke denne gangen opphørte kamphandlingene. Det ble heller ikke satt i verk noen reform som ga de to oblastene en særstatus. Det ble ikke gjennomført frie valg i de to separatistkontrollerte folkerepublikkene. Ukraina gjenvant heller ikke kontroll over statsgrensene, slik begge Minsk-avtalene la opp til.

Og det er vel her det glipper helt. Med både fransk og tysk deltakelse i forhandlingene burde det ligge an til et visst press mot partene om å respektere avtalen. Men i stedet ser vi at kamphandlingene, artilleribombardementet fra begge parter, fortsetter. Samtidig med et politisk løp fra USA og NATO om at Ukraina kan bli NATO-medlem. Stormaktspolitikken nullet ut Minsk 2.

I denne situasjonen har ikke OSSE noe verktøy å bruke, bare observasjonene fortsetter.

2.4 Om våpeneksport

Siden 1959 har Norge hatt et forbud mot eksport av våpen til land i krig eller hvor krig truer. Det samme prinsippet gjelder dersom det er borgerkrig i et land – norske våpen skal ikke selges til en (eller begge) part i en intern konflikt da det vil innebære å ta stilling i en nasjonal konflikt. Dette prinsippet har vært fulgt nesten fullt ut. Men i 2021 viste et oppslag i Aftenposten at her har det vært hull i norsk praksis, avisen avdekket at norske våpen var solgt til Emiratene i strid med regelverket.

– UDs ja til våpeneksport til Emiratene etter at landet i 2015 ble med i koalisjonen som intervenerte i Jemen, bryter med 1959-vedtaket. Det er det ingen tvil om, sier Sverre Lodgaard, seniorforsker ved Norsk utenrikspolitisk institutt (Nupi).

Dette var det altså bred konsensus om i mange år i Norge – inntil Russland gikk til invasjon av Ukraina. Stortingsflertallet har etter invasjonen godkjent at regjeringen har

svart på henvendelsene fra Ukraina og sendt ulike våpensystemer til landet.

Rødt deler ikke samme synspunkt. Her fra nrk.no den 28.februar 2022:

– Norge er i en særstilling sammenliknet med en rekke andre land, fordi vi grenser direkte til Russland, sier Rødt-leder Bjørnar Moxnes til NRK. Partiet mener Norge av den grunn ikke bør sende våpen til Ukraina nå.

– Folkerettsekspert Cecilie Hellestveit har vært kritisk til å sende norske våpen til Ukraina. Det er også Rødt, men vi har sagt ja til regjeringens forslag om å sende hjelmer, vester, sambandsutstyr og medisinsk utstyr for å hjelpe Ukraina mot Russlands grovt folkerettsstridige invasjon, sier Moxnes.

Debatt i Rødt. Det er ulike meninger blant medlemmene i Rødt om partiets avvisning av våpenstøtte. De som er for våpenstøtte anfører at Ukraina trenger våpen for å forsvare seg mot en okkupant. De som støtter det Rødt har gått ut med vektlegger at våpeneksporten bidrar til å eskalere krigen og truer med å trekke flere land inn i den, og at det er viktig for Norge å holde fast på prinsippene som er nedlagt i forbudsvedtaket fra 1959.

2.5 Les mer

Michael Roberts er en marxistisk økonom som har skrevet flere nettartikler om Ukrainas økonomi. En viktig artikkel finner du her på bloggen hans der det også er en kunnskapsrik artikkel om russisk økonomi: thenextrecession.wordpress.com

FNs våpenhandelsavtale (ATT) ble vedtatt i april 2013 og 154 land sluttet seg til: thearmstradetreaty.org

Amnesty International Norge om våpen og våpeneksport: amnesty.no/vapen-og-vapeneksport

Marielle Leraand holdt denne innledningen på et møte i regi av Bevegelsen for sosialisme: bit.ly/3xfQrDM

Ivar Espås Vangen, medlem av Internasjonalt Utvalg i Rødt, har skrevet en debattartikkel i tidsskriftet Gnist nr 2/22 - Venstresida og Ukraina – et forsøk på forklaring. Tidsskriftet introduserer artikkelen selv slik:

Det finnes to rammefortellinger om Russlands invasjon av Ukraina, enten at det er Putin-regimets autoritære karakter, eller at det er USA/NATO sine handlinger som har skylda. Artikkelforfatteren ser på disse to forklaringsmodellene, og prøver å gi mer forståelse for bakgrunnen for krigen. Hvordan bør venstresidas svar på krigen skille seg fra høyresida, selv om vi står sammen mot invasjonen?

Du finner artikkelen her:

marxisme.no/venstresida-og-ukraina-et-forsok-pa-forklaring

Les mer om om Ukrainas salg av matjorda:

bit.ly/3LagMsn

Sikkerhetspolitikk

3.1 Kort om FN og OSSE

Når krig bryter ut så har verdenssamfunnet få diplomatiske verktøy å ta i bruk. I imperialismens tidsalder er det alltid stormaktene som setter dagsorden. Men det vil også alltid bli reist en kamp for at resultatene av krig – enten det som rammer sivile, klimaet eller økonomien – skal bli møtt av tiltak fra stater og ulike krefter og organisasjoner som vil begrense konsekvensene.

Foto: Sanjitbakshi / Flickr.

De forente nasjoner:

FN ble stiftet i juni 1945, på en etableringskonferanse i San Fransisco. 51 land underskrev erklæringen. Det er i dag 193 medlemsland.

FN har i sommer spilt en rolle for å få den store kornproduksjonen i Ukraina ut til de landene som er helt avhengige av import. I de avtalene som ble inngått spilte også Tyrkia en rolle, her positivt. Det er verdt å merke seg at disse avtalene om å få korn ut fra Ukraina ikke er mellom Ukraina og Russland, men på den ene siden mellom Ukraina og FN og på den andre siden mellom Russland og FN.

FN har opp igjennom årene sendt ut fredsbevarende styrker til en rekke konfliktområder, flest til Midt-Østen. Slike styrker blir etablert først når Sikkerhetsrådet er enige.

Sikkerhetsrådet har 15 medlemsland og 5 av disse er faste medlemmer med vetorett:

Kina, Frankrike, Russland, Storbritannia og USA. Gjennom vetoretten har disse stormaktene sikret at sine interesser ikke blir truet av vedtak i Generalforsamlingen. De ulike svakhetene ved FN drøftes i neste artikkel.

Les mer om FN-sambandet på: fn.no

OSSE

Organisasjonen for samarbeid og sikkerhet i Europa ble stiftet 1. januar 1995 som en videreføring av konferansene for samarbeid og sikkerhet. Med sine 57 medlemsland skal de arbeide for sikkerhets- og tillitsskapende tiltak, konfliktavverging, krisehjelp, menneskerettigheter, samt teknisk og økologisk samarbeid landene imellom. Etter avtale med hvert enkelt land det gjelder stille OSSE med observatører i krigs- og konfliktområder. OSSE synes å ha en begrenset rolle i krigen i Ukraina utover å granske og dokumentere hendelser og krigsforbrytelser. For eksempel gransket OSSE bombingene av et sykehus i Marioupol og konkluderte med at det var et russisk bombeangrep.

Les mer om OSSE på: osce.org

1.2 Alleuropeisk sikkerhetsorden

Sjøl om Ukraina-krigen folkerettslig sett er en krig mellom to europeiske nasjoner, angripernasjonen Russland og den FN anerkjente suverene staten Ukraina, får den verdensomspennende følger. Særskilt siden den griper inn i en rivalisering mellom de to stormaktene Russland og USA om den sikkerhetspolitiske balansen på vårt kontinent, som har pågått helt siden slutten av den 2. verdenskrigen. Men også fordi de krigførende partene er svært ressursrike og påvirker både mat- og energitilgang på flere kontinenter. Derfor bør en alleuropeisk sikkerhetsorden også ta hensyn til, og blir påvirket av, det globale rammeverket.

De to internasjonale institusjonene som har mandat til å gripe inn i denne krigen, FNs Sikkerhetsråd og Organisasjonen for Fred og Samarbeid i Europa (OSSE), har vært handlingslamme. FN på grunn av stormaktenes vetorett. OSSE, som bare har meklingsmandat, ble satt på sidelinja for flere år siden, da deres meklingsforslag, Minsk II avtalen fra 2015, havarerte. Det ble heller ikke forsøkt gjenoppliva ved krigsutbruddet nå, sjøl om Zelenskyj pekte på det ved presidentvalget i 2019, og de to krigførende partene så ut til å nærme seg en plattform for fredsforhandlinger om en politisk løsning på krigen noen uker før påske. Men Boris Johnson, Jens Stoltenberg m.fl. kom med utspill som

gjorde at begge parter trakk tilbake deler av sine tilsagn om forhandlingsgrunnlag. Ved inngangen til august er det åpning for forhandlinger om globale følger av krigen, som matvaresikkerheten. Men den politiske og militære konflikten virker fastlåst.

Rødt er klare på at det er Russland som står med ansvaret for at denne krigen starta. Som et klassisk overfall på en nabostat de ønsker å kontrollere, og til og med splitte opp. Uansett om bakgrunnsteppet er en drøy 70 års dragkamp mellom de to hovedmotstanderne på verdensarenaen siden siste verdenskrig. Vi forsvarer Ukrainas fulle rett til nasjonal suverenitet. Både Russland og Ukraina er flernasjonale stater med tusenårige aner, med territorier hvor både russere og ukrainere for det meste har levd fredelig sammen. Sjøl om deler av Ukraina i hundreder av år har vært underlagt andre europeiske stater, i tillegg til dominert av tsardømmet Russland, har Ukraina siden dannelsen av Sovjetunionen i 1922, og også etter dennes sammenbrudd i 1991, vært anerkjent både av Russland og FN som en sjølstendig stat. *En kommende fredsløsning må løse suverenitetsspørsmålet om den skal bli varig og ivareta sikkerhetsbehovene til begge stater.*

De som på grunn av den rådende stormaktsrivaliseringa reduserer Ukrainakrigen til en krig mellom USA og Russland og tar parti for en av dem, tar like mye feil enten de peker på USA eller Russland som hovedfienden. Vi tar parti med krigsofferet Ukraina, som fortsatt forsøkes okkupert av Russland, og som også ofres i stormaktsrivaliseringen som nå ser ut til å styre krigen mer og mer. *Vi krever slutt på krigen og fredsforhandlinger, og at Ukraina får krigsskadeerstatninger og hjelp til gjenoppbyggingen. Det er der vi står nå i freds- og solidaritetsarbeidet.*

Fredsaktører?

Når dette skrives er fredskreftene i vår del av verden nesten fraværende. Våre makthavere ser på krigen med våre euro-atlantiske briller og agerer på sedvanlig vis med å gripe inn i den for å forsvare den «gamle orden» som har favorisert dem så langt. De medvirker til å holde krigsoperasjonene i gang gjennom NATO, i stedet for å anstrenge seg for å få en slutt på krigen og en rettferdig fred. Når det så er uomtvistelig at det er «vår side», med USA og NATO i spissen, som tidligere har stått for de fleste slike okkupasjonskriger siden siste verdenskrig, er det ikke uten grunn at stater i «det globale Sør», som omfatter flertallet av jordens befolkning, ikke vil ta stilling til hvem som har hovedansvaret for denne krigen og delta i straffetiltakene som Vesten har satt i verk mot krigsutløseren. Sjøl om de fleste er mot Russlands angrepskrig og også lider under følgene av den.

Heller ikke den tradisjonelle fredsbevegelsen eller antiimperialistiske partier som Rødt har lagt mye krefter i å fremme fredskravene nevnt ovenfor. Europas venstrebevegelse forsøker å dra i gang en større debatt om *morgendagens europeiske sikkerhetsstruktur og tiltak for å kunne avverge kriger som dette*. Vedlagt under her er en lenke til en uttalelse fra motkonferansen til NATOS strategimøte i Madrid 29-30.juni, hvor flertallet av venstrepartiene i Europa deltok. På årskonferansen til European Forum 2022 i Athen

kommende oktober, hvor de samme partier og organisasjoner skal møtes, vil dette spørsmålet stå øverst på dagsorden, koblet til en strategi for sikkerhet og fred, ikke bare i militær forstand, men på brei basis. At en slik europeisk sikkerhetsstruktur må ta hensyn til den globale og bryte med eurosjævinismen er påtrengende, når vi nå også står overfor minst 300 000 døde i Somalia og Afrikas Horn de nærmeste månedene, som følge av regionale krigshandlinger, klimakrise og følger av Ukraina-krigen der. Hele det globale økonomiske systemet skjelver i sine grunnvoller. Utfordringa med det såkalte «grønne skiftet», som skal avverge den truende miljøkrisa, blir skjøvet i bakgrunnen av de som i dag motarbeider en snarlig fredsløsning. Sjøl faren for en altutslettende atomkrig blir av flere sett på som et akseptabelt alternativ.

Foto: OSCE/Mikhail Evstafiev.

Kan FN og OSSE igjen komme på banen her?

For FNs del er det vetoretten og delegeringen av *fullmaktene i forbindelse med fredsbevarende operasjoner som er hindringene*. Begge er knytta til Sikkerhetsrådets rolle. I dag gis stormaktsallianser som NATO fullmakt av FN til å skape «ro og orden» i et okkupert land, sjøl om okkupasjonen ikke var ratifisert i utgangspunktet (som i tilfellene Afghanistan, Irak og Libya). De siste tiårenes erfaringer gir dårlige odds for FN. En endring av retningslinjene der vil nok være vanskelig å få til på kort sikt. *Så det mest nærliggende å prioritere her synes å være å påskynde ratifisering av atomvåpenforbudet i kjølvannet av denne krigen*, siden atomkrigrusselen er brakt på bane her. Og dette er en sak som utfordrer stormaktenes spesielle rettigheter både i FN og gjennom de andre institusjonene de har makta i, ikke minst i NATO.

Når det gjelder OSSE er det ikke en militærallianse, men et tvisteløsningsorgan for de 57 medlemslandene, for å løse politiske konflikter med fredelige midler. I konferanseperioden (KSSE), mellom 1973 og til OSSE ble konstituert i 1995, spilte

organisasjonen en viktig rolle for vedtaket om konvensjonell nedrustning i Europa (CFE) i november 1990. Etter at organisasjonen etter 1995 bygde opp en omfattende formell struktur, og også deltok i fredsbevarende operasjoner med militære styrker fra medlemslandene, i samarbeid med NATO eller EU, har dens meklerrolle blitt vanskeligere. Dette skjedde parallelt med at kald-krig strukturen ble forsøkt avsluttet med et mislykket forsøk gjennom oppretting av Partnerskap for fred avtalen i 1994, hvor både USA/NATO, Russland og tidligere Warszawapakt-land inngikk. Den ble avlivet av den nye ekspansjonistiske fløyen i USA som etterfulgte Clinton-administrasjonen og fikk vedtatt NATOs «out of area» strategi på organisasjonens toppmøte i Washington i 1999. OSSE ble også satt på sidelinja i den såkalte «tre'er gruppa», hvor de sammen med Russland og Ukraina skulle følge opp gjennomføringen av Minsk II avtalen fra 2015.

En åpenbar endring av OSSE burde være at militære oppdrag bare kan gis av FN. Det er positivt at regionale tvisteløsningsorgan som OSSE erstatter militærallianser bundet til stormaktene også i andre regioner. Det er i pakt med Rødt sitt syn om å frigjøre forsvars- og sikkerhetspolitikken fra stormaktskontroll. I dag har USA gjennom flere partnerskapsavtaler med NATO verden rundt, i tillegg til rundt 800 egne militærbaser i 80 land, de siste 30 åra utvida sitt militære nettverk. **Det må være en sentral oppgave å nedskalere denne stormaktsstrukturen, inkludert lignende forsøk på å bygge opp tilsvarende nettverk fra andre stormakters side.** I Norge betyr det å fortsette kampen for å avvikle de USA-basene som nå er vedtatt. Madrid-konferansen til European Forum pekte på tilsvarende USA-baser i NATO-landene ved Middelhavet som også bør avvikles.

Både FN og OSSE bygger på at *frie og suverene nasjoner ikke skal underlegges interessene til stormaktene*. At invasjons- og okkupasjonskriger er forbudt og skal straffes. Allikevel blir vi stadig påminnet at FN blir overstyrt av stormaktene som seiret i siste verdenskrig. De sitter med vetorett over straffetiltak og bruker sjøl sanksjonsvåpenet uhemmet, som nå ved Russlands overfall på Ukraina. Blir en av stormaktene hindret av vetoretten, skaffer den seg såkalte «koalisjoner av villige» eller bryter FN Chartret egenrådlig. Det illustrerer at til sjuende og sist er det *den grunnleggende rivaliseringen mellom stormaktene i den imperialistiske verdensordenen som rårr*. Dette varslar allerede nye sammenstøt øst for Europa, slik NATO toppmøtet nå i Madrid satte opp Kina som den nye store trusselen. **En demokratisering av FN pakten og oppløsning av stormaktsallianser blir derfor stadig mer maktpåliggende.** Men slik verden ser ut i dag vil det forutsette at slike grunnleggende realpolitiske endringer må presses fram *nedenfra*.

Det umiddelbare tiltaket for å slå tilbake NATOs «revival» vi nå opplever i Europa, må derfor være **en offensiv for å organisere de nasjonale forsvarskonseptene etter prinsippet om at frie og suverene nasjoner ikke skal underlegges interessene til stormaktene**. Det gjelder for NATO-landet Norge, som det også må gjelde for Sverige og Finland dersom de nå blir fulle medlemmer av alliansen. Rødt har allerede programfesta dette gjennom at vi er for et **sterkere internt nordisk samarbeid**. Hvert enkelt land styrker her sin suverenitet gjennom regionalt forpliktende «artikkel 5» avtaler, uavhengig

av NATO. Slik Rødt og SVs allerede har reist forslag om, og også løftet videre overfor de nordiske rødgrønne partiene. Vi finner allerede nyttige innspill her fra utredningen som tidligere utenriksminister Thorvald Stoltenberg stod bak i februar 2009: «*Nordisk samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitikk*» (se kap 5). Dette innebærer også at *kampen om de nasjonale forsvarsbudsjettene* må brukes til å skvise ut bevilgninger som setter stormaktsinteressene over behovene til nasjonale territorialforsvar.

Tilsvarende strategier diskuteres nå på venstresiden også i andre regioner i Europa. Sammen med å *reversere etableringen av stormaktsbaser, som USA nå har påtvunget flere NATO land, kommer og demontering av det jernteppet på 300 000 tungt væpna soldater NATO nå rigger opp øst i Europa.*

En regionalisering av forsvarssamarbeidet i Europa *må ikke innebære en EU basert militærmakt*, slik EU president Ursula von der Leyden introduserte etter Russlands overfall på Ukraina. Tysklands og Frankrikes rolle må reguleres via OSSE-samarbeidet, i likhet med Russlands, Ukrainas og andre euroasiatiske land utenfor NATO.

En ny sikkerhetsorden må også sikte på å motvirke kriger som den vi har nå, hvor nasjonale motsetninger blir løst gjennom erobningskriger. Spørsmålet om kollektive straffetiltak mot slike kriger skal avgjøres i FNs generalforsamling, i stedet for i Sikkerhetsrådet hvor stormaktene kan blokkere dem, bør også reises.

Til slutt: Spørsmålet om krig og fred dreier seg ikke bare om de militære strukturene. *Anti-militarisme og nedrustning, sammen med utvikling av sivile forsvarsstrategier, må også stå sentralt for venstresida og en ny fredsbevegelse.* Rødt sitt Arbeidsprogram setter også dette på dagsorden med flere konkrete forslag. Slik også Madrid-uttalelsen fra European Forum gjør.

Madrid-uttalelsen fra European Forum
finner du på: bit.ly/3RYDypA

Foto: Noah Eleazar / Unsplash.

1.3 Fredsbevegelse for vår tid

Vi har pekt på tidligere i dette heftet at fredskreftene i vår del av verden er på defensiven i forhold til krav om krigsinnsats og opprustning. Ikke minst her i Norge. Samtidig tiltar trusselen om spredning og opptrapping av Ukraina-krigen, en krig som bidrar til å forsterke angrepene på livsvilkår og sosiale ulikheter for folkeflertallet både i mange land og på globalt plan. Kampen for å snu den mer og mer akutte miljøkrisa settes også i fare, ved at den avgjørende forutsetningen for å få til det såkalte «grønne skiftet» med en sosialt rettferdig profil settes under hardt press.

Tilsidesettelsen av internasjonal lov som Russlands invasjon i Ukraina på nytt demonstrerte, har forsterket utviklingen mot en mer asosial, militarisert og urettferdig verden. NATOs oppdaterte strategiske konsept fra Madrid-toppmøtet i slutten av juni varsler en opptrapping av militariseringa i Europa gjennom 2% målet og en utplassering av titusener flere soldater på baser i Øst-Europa, pluss flere reine USA-baser i NATO land. Samtidig som atomtrusselen øker ved at stormaktene setter seg imot flertallets krav om bindende vedtak om å forby bruken av atomvåpen

Utpekingen av Kina som den kommende hovedtrusselen mot USAs globale NATO har allerede hatt militærpolitiske følger. Ca 300 av USAs 800 militære utenlandsbaser ligger nå til lands og til vanns i nærområdene til Kina, som gjør faren for militære sammenstøt mellom større krigsskip der overhengende. Trusselen mot det globale Sør markeres også gjennom styrking av USA sine baser i Middelhavsområdet, som gjennom basene i Rota og Morón i Spania og i Hellas.

Motmøtet mot NATOs Madridmøte oppfordret til å bygge en fredsbevegelse mot NATOs globale krigsforberedelser, fra nord til sør, og fra øst til vest, som innebærer å gi opp militarismen for å håndtere konflikter. Å bygge en ny sikkerhetsmodell basert på demilitarisert gjensidig sikkerhet, uten masseødeleggelssvåpen og uten USA baser verden rundt. (Se den fulle teksten i vedlegg til artikkelen om Alleuropeisk sikkerhetsorden).

Samtidig må en global fredsbevegelse gå imot tilsvarende opprustning og militære utfall fra andre stormakter for å sikre og utvide sine interesseområder. Å kreve en slutt på Russlands angrepskrig i dag og tilbaketrekking av soldater fra ukrainsk grunn må være utgangspunktet for plattformen for en revitalisering av en fredsbevegelse i Norge anno 2022.

Fredsinitiativet 2022

Oppstarten av Fredsinitiativ 2022 (FI 2022) fikk av flere grunner en trang fødsel på forsommeren i år. Motstanden mot Russlands krig ble i det norske politiske og mediamessige landskapet dominert av NATO tilhengere og propaganda for militær opprustning. Dette slo også inn på venstresiden og hos organisasjoner og aktører knytta til den tradisjonelle fredsbevegelsen.

Initiativet til FI 2022 ble også proklamert uten forutgående samordning og formell koordinering mellom de potensielt aktuelle tradisjonelle fredskreftene, som i startfasen i tillegg også var prega av interne uenigheter. Sjøl om invitasjonen til politisk plattform var helt klar på å adressere Russland som hovedansvarlig for krigen, og krav om stans i krigshandlingene og tilbaketrekking av soldater, var det noen reaksjoner mot at motstanden mot våpenstøtte til Ukraina og parole retta mot NATO-ekspansjon var med i førsteutkastet, og det manglet en spissparole med krav om fredsforhandlinger.

Demonstrasjonen 18.juni ble imidlertid mobilisert bak parolene Stopp krigen – Russland ut av Ukraina. Fredsforhandling nå – ikke eskalering, og hvor Nei til Atomkrig og Mer klimasatsing, ikke opprustning var budskapene det ble mobilisert til. Ungdomsorganisasjonene til Rødt og SV var hovedkreftene bak mobiliseringen, hvor også representanter fra de lokale fylkeslaga i Naturvernforbundet, Nei til Atomvåpen og ungdomsorganisasjonen til NTEU holdt appeller. Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) ble forhindret fra å stille med appellanter, men støttet grunnlaget.

Fredsinitiativet 2022 planlegger å følge opp med flere seminarer, bl.a. om krigspolitikken miljøskader nå til høsten, samt flere gatemarkeringer og andre aksjonsformer. De håper å få også moderpartiene og større deler av den tradisjonelle fredsbevegelsen aktivisert her. Og ikke minst fagbevegelse og kvinnebevegelse. Rødt bør delta i dette – i tillegg til å følge opp egne aktiviteter for å få stanset krigen og utvikling av solidariteten med det ukrainske folket. Samtidig må vi her i Norge ta del i arbeidet på nordisk og europeisk plan for å gjenreise en aktiv bevegelse for fred, solidaritet og sikkerhet i vid forstand.

Om atomvåpen

4.1 Noen fakta

Utviklingen av atombomben startet opp i 1939 etter at vitenskapsmennene Otto Hahn og Frits Strassmann offentliggjorde sin oppdagelse om fisjon. Kjernefysikere verden over startet med å utvikle denne energikilden til både fredelig bruk og våpen. I USA ble det hemmelige Manhattan-prosjektet etablerte og den første amerikanske atombomben ble bygd under den 2. verdenskrig og etter hvert brukt i Hiroshima og Nagasaki i krigen mot Japan. Tyskland forsket også på å utvikle en atombombe, til deres forskning ble tungtvann fra Vemork (Rjukan) brukt. Og resten er historie som man sier.....

Atomvåpen – eller kjernefysiske våpen – er utviklet i to hovedgrupper:

- fisjonsvåpen der energi frigjøres ved spalting av uran eller plutonium
- fusjonsvåpen er basert på sammensmelting av hydrogenkjerner og omfatter hydrogenbomben og nøytronbomben

Det er i alt 9 land som har atomvåpen, her i rekkefølge for anskaffelse: USA, Russland, Storbritannia, Frankrike, Kina, Israel, India og Pakistan, Nord-Korea. De 5 første er tilsluttet Ikke-spredningsavtalen som trådte i kraft i 1970.

Foto: Ican.

Det finnes mer enn 13 000 atomvåpen i verden, de fleste tilhører USA og Russland med ca 6 000 hver. Kina ligger langt etter, de antas å rå over 270 atomvåpen. Men uansett, det er mer enn nok til å gjøre kloden ubeboelig. Man regner med at rundt 2 000 av disse a-våpnene står i beredskap. Atomvåpen kan «leveres» som missil fra en utskyttingsrampe, som missil eller bombe fra et fly eller som missil skutt ut fra en undervannsbåt.

Atomvåpen kan ikke brukes i tråd med folkeretten da våpenet er i strid med internasjonal humanitærrett som forbyr våpen som ikke skiller mellom sivile og stridende og som medfører uforholdsmessig skade.

Kilder: Store Norske Leksikon og Norske Leger Mot Atomvåpen.

4.2 Trusselen om atomkrig – våre svar

I januar 2022 stilte «Bulletin for atomic scientists» den såkalte «dommedagsklokka» fram til 100 sekunder på midnatt, det mest alvorlige siden 1953. Målingen har blitt gjort siden andre verdenskrig for å markere hvor nær randen verden er selvutslettelse. Den tar høyde for klimaendringer, politisk ustabilitet, opprustning og spenning i verdenspolitikken.

Mange tror at trusselen om atomkrig ikke lenger er relevant, siden mange atomvåpen ble destruert etter den kalde krigen. Samtidig har Russland og USA fortsatt nærmere 6 000 atomvåpen hver. Kun en brøkdel av disse trengs for å utslette mesteparten av liv på jorda. Frankrike, Storbritannia, Kina, India, Pakistan, Israel og Nord-Korea har også atomvåpen.

Norge er (ufrivillig) en del av atomvåpenstrategien til NATO for på den ene siden har NATO nedfelt førstebruk i sine strategier: de har gitt seg sjøl retten til å bruke atomvåpen først i en krig, dersom de finner det nødvendig. På den andre side grenser Norge til Russland, som også har førstebruk av atomvåpen i sine strategier. Det gjør dagens situasjon med høyspenning mellom NATO og Russland ekstra farlig spesielt med tanke på at Russland i midten av februar gjennomførte en strategisk atomvåpenøvelse. De øvde på å slippe masseødeleggelsesvåpen på sivile ved bruk av interkontinentale ballistiske missiler, ubåtavfyrte missiler og bombefly. Russland har også foretatt andre grep med sin atomvåpenstyrke etter invasjonen av Ukraina.

USA har siden 2002 jobbet for å utplassere missilbatterier i Europa, etter å ha trukket seg fra avtaler som forbød dette. De kaller det for «rakett skjold» og de skal i utgangspunktet brukes til å skyte ned innkommende missiler. I teorien kan det brukes til å avverge, for eksempel, et russisk gjengjeldelsesangrep. Følgelig kan det både lede til at NATO skyter først, vel vitende om at de kan forsvare seg mot mottiltaket, eller at Russland gjør det for å sikre seg mot å havne i en situasjon hvor de ikke får slått tilbake. NATOs «rakett skjold» bidrar dermed både til økt krigsfare, og til en rustningsspiral for land som vil søke å omgå systemet.

Det er en myte at atomvåpen gjør verden tryggere. Veien til sikkerhet for verdens land og folk går gjennom gjensidig nedrusting, dialog og fredelig håndtering av tvister. Det er Rødt sitt logiske ståsted – en verden uten atomvåpen. FN-forbudet er et viktig steg i denne retningen.

Men det finnes allikevel andre vurderinger av atomvåpenenes betydning, noe som har blitt aktualisert av krigen i Ukraina. Seniorforsker Sverre Lodgaard ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) sier i et intervju med Forsvarets Forum at krigen allerede har skadet arbeidet for nedrusting og ikke-spredning. Han påpeker videre at atomvåpen kan ha en dempende virkning, men kommer samtidig med en advarsel:

– Ukraina forteller likevel noe mer om atomvåpenenes nytteverdi. Hadde ikke Russland hatt atomvåpen ville Nato høyst sannsynlig tatt opp kampen med egne soldater på bakken, og da ville fortsettelsen blitt en ganske annen. Eller så hadde ikke president Putin startet felttoget.

– Vi må holde et våkent øye med dynamikken i krigshandlingene som utspiller seg i Ukraina og konsekvensene disse vil få. Hvis presset fra Vestens militære, økonomiske, politiske og sosiale tiltak fortsetter å øke, kan bruk av atomvåpen få ny aktualitet. Nylig ble russiske atomraketter stasjonert i Belarus for første gang i landets historie, sier NUPI-forskeren.

Tuva Krogh Widskjold, koordinator for ICAN (internasjonal kampanje for avskaffelse av atomvåpen) er imidlertid veldig klar på hva atomvåpen betyr: *«Russlands invasjon av, og krigføring i, Ukraina viser at atomvåpen ikke skaper fred, stabilitet og sikkerhet, men er et verktøy for terror og utpressing»*. Fra NLMA medlemsblad nr 2 2022, side 5.

Så spørsmålene er om eksistensen av atomvåpen har hindret en opptrapping av krigen, eller om krigens utvikling tvert imot kan føre til bruk av såkalte taktiske atomvåpen i en framtidig kritisk fase for Russland. Uansett svar på disse spørsmålene arbeider Rødt for avskaffelse av atomvåpen.

Les mer

Fredsforsker Sverre Lodgaard
om atomvåpen og Ukraina: bit.ly/3L3pVmF

Leger mot Atomvåpens medlemsblad
legermotatomvapen.no/page/medlemsblad

5.3 Kampen mot atomvåpen

Det har vært en rekke internasjonale initiativ og FN-initiativ mot atomvåpen. Det siste er Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons (TPNW) som ble vedtatt i 2017 som FN historiens første bindende internasjonale avtale for å forby atomvåpen. 122 land stemte for avtalen og så langt har 59 land signert denne. Norge valgte å ikke stemme, sammen med sine allierte i NATO. Regjeringa Solbergs argument var at et forbud ikke er forenelig med alliansen, da det bryter med dens strategiske konsept. Denne begrunnelsen er adoptert av den nye regjeringen først og fremst med Arbeiderpartiet tunge rolle i NATO-spørsmål.

På Stortinget er det Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti, Rødt, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre som ønsker at Norge skal signere FNs atomvåpenforbud.

En rekke organisasjoner har over mange år kjempet mot atomvåpen. Fremst står kanskje organisasjonen Nei til Atomvåpen og Norske Leger Mot Atomvåpen. En samlet oversikt over disse organisasjonene kan du finne på nettsiden til Norges Fredsråd -> Medlemsorganisasjoner - Norges Fredsråd (norgesfredsrad.no)

Fagbevegelsen kan spille en viktig rolle i kampen mot atomvåpen. Derfor var det veldig gledelig at LO-kongressen i år vedtok en uttalelse der det blant annet heter at Norge burde ta opp på NATO-toppmøtet i juni at atomvåpenstatene i NATO viser vei ved å uttale vilje til å forhandle om kjernefysisk nedrustning. LO-kongressen krevde også ratifisering av FN-traktene mot atomvåpen. Toppmøtet forløp imidlertid uten den store kampen fra Norge sin side.

Les mer

LO-kongressens uttalelse om Ukraina:
bit.ly/3d4vWD5

Torgeir E. Fjærtøft drøfter viktige sider ved atomvåpentrukselen:
bit.ly/3d72Lza

Forslag til diskusjonsspørsmål:

1. Hvordan svarer vi dem som sier at atomvåpen bidrar til fred?
2. Er det i det hele tatt mulig å se for seg en verden uten atomvåpen?

En selvstendig forsvarspolitik

5.1 Fra Arbeidsprogrammet 2021 – 2025

33.1 Militær beredskap

Rødt er for et defensivt nasjonalt forsvar, uavhengig av Nato og EU-hær. Det må bygges på en forsterket kystvakt og en vernepliktshær som må være rustet til å forsvare oss om det blir nødvendig. Den sterkt økte militære aktiviteten fra USA og Nato i nordområdene utgjør en trussel mot Norges viktige og gode naboskap med Russland. Det er i Norges interesse å bygge ned dette spenningsforholdet og gjenopprette normale forbindelser. I dag er det norske militærapparatet innrettet for å oppfylle USAs og Natos behov, og mesteparten av militærbudsjettet på mange titalls milliarder tjener derfor ikke Norges interesser

Les mer her:
rødt.no/arbeidsprogram

5.2 Rødt er for et nasjonalt forsvar, uavhengig av NATO og EU.

Gjennom den kalde krigen var Norges forsvar i all hovedsak defensivt innretta. I tilfelle et angrep mot Norge, kunne så mange som 400 000 mennesker bli mobilisert i totalforsvaret. På det meste hadde vi en stående hær på 160 000 mann.

Slik er det ikke lenger. De siste årene – fra rundt 1995 til i dag - har vi sett en gradvis omlegging av Forsvaret til et såkalt «innsatsforsvar». Her vektlegges strategiske kapasiteter som er velegnet til å brukes i krigføring i andre land, og materiell og mannskap prioriteres ut fra NATO/USAs strategi. Dette inkluderer F-35 kampflyene, rekognoseringsflyene P8-Poseidon som del av det nordlige såkalte «rakettskjoldet», spesialstyrker til utenlandsoppdrag, og fregatter.

Samtidig velges kapasiteter vi trenger for et defensivt invasjonforsvar vekk. Dette inkluderer et større stående landvern, inkludert heimevern, med tilhørende stridsvogn

og helikopter-oppsettinger, samt mobilt rakettforsvar både for hær og marine. Dette brøt også ned grunnleggende trekk for et invasjonforsvar, forbindelsen mellom forsvarsmakten og befolkningen.

Denne utviklinga har sammenheng med internasjonal politikk. Da Sovjetunionen brøt sammen, forsvant plutselig Norges eneste troverdige trussel. Samtidig så vi at USA i større og større grad har markert seg i en offensiv retning, med flere angrepskriger i andre land i verden, deriblant krigene i Jugoslavia, Afghanistan, Irak, Libya og Syria. Norge har som lydig NATO-land fulgt opp disse krigene, og har følgelig innrettet Forsvaret etter dette.

Med Russland sin invasjon av Ukraina den 24. februar har dette bildet endret seg. Flere stemmer enn noen gang peker på at Forsvaret ikke er et forsvar, men et militære organisert for deltakelse i krig i andre land. NATO krever at 2 % av BNP skal brukes på Forsvaret og i kjølvannet av at Russland igjen er en trussel, vil partiene på Stortinget øke forsvarsbudsjettet. Men kampen vil fortsatt stå om hvordan midlene skal brukes – til flere F35-jagerfly eller til å gjenreise Heimevernet og Sjøheimevernet for å nevne to av de satsingene som Rødt har foreslått på Stortinget.

Foto: Metziker / CC.

5.3 Om et nordisk forsvarssamarbeid fram til i dag

Sverige og Finland har søkt om medlemskap i NATO. Det var en av mange storpolitiske (europeiske) reaksjoner på Russland sin invasjon av Ukraina. Sverige har en lang tradisjon med nøytralitet og Finland har hatt en velfungerende relasjon med Russland basert på allianseuavhengighet. De siste årene har det imidlertid vært mer og mer kontakt mellom de to landene og NATO. Det har vært både svensk og finsk militær deltakelse i øvelser. Søknadene ble som forutsett, akseptert på NATO-toppmøtet i Madrid i juni. Det var imidlertid mest oppmerksomhet rundt Tyrkias krav til de to

landene knyttet til den kurdiske bevegelsen og Gülen-bevegelsen – begge bevegelsene karakterisert av president Erdogan som terrorister. Forhandlingene mellom de tre landene endte med et nordisk knefall for Erdogan sine betingelser for å slippe landene inn i NATO. Kurdiske flyktninger i Sverige som Tyrkia har på sin terrorliste lever nå på lånt tid hvis det faktisk er slik at Sverige har akseptert kravene om utlevering.

Men det er ikke bare spørsmålet om solidaritet med det kurdiske folket, flyktningenes sikkerhet og demokratiske rettigheter som ble ofret på Madrid-møtet, men også (foreløpig) spørsmålet om et nordisk forsvarssamarbeid uavhengig av stormaktene.

Allerede i mellomkrigstiden ble det fremmet forslag om et nordisk forsvarsforbund, uten at det ble tatt videre. Etter den 2. verdenskrigen ble et skandinavisk forsvarsforbund utredet, men landene kom ikke til enighet. Danmark og Norge, og deretter Island, sluttet seg til Atlanterhavspakten og NATO, mens Sverige videreførte sin nøytralitet. Også Finland valgte nøytralitet, samtidig som landet var nærmere knyttet til Sovjetunionen. (Fra snl.no)

USA har de siste tiårene utvidet sin tilstedeværelse i Europa og gjennom NATOs utvidelser er de geografiske posisjonene overfor Russland styrket sett fra amerikanernes side. Russland derimot har sett den stadige NATO-utvidelsen som en økt trussel. Sånn sett har invasjonen av Ukraina fått en ikke-ønsket situasjon for dem med 1300 km ny grense mot NATO med finsk medlemskap. NATO og USA derimot er fra seg av glede over de svenske og finske søknadene.

Begeistrede forklaringer om hvordan det vil styrke et felles nordisk forsvar kom raskt i kjølvannet av nyheten om søknadene. Selvfølgelig er det store fordeler med å koordinere de militære ressursene i de nordiske landene. Felles luftrom, felles havområder er bare to momenter av flere. Det er jo nettopp derfor vi ønsker et felles nordisk forsvarssamarbeid, det gir synergier i materiell og et nordisk forsvarssamarbeid ville også styrket en felles sikkerhetspolitikk. Nå kommer samarbeidet, men innenfor NATO-rammen, dermed styrkes ikke sikkerhetspolitikken – vår sikkerhet svekkes.

Sikkerhetspolitisk og forsvarspolitisk vil et utvidet NATO fortsatt ha sterke begrensninger for Norge. Viktigst er begrensningen som ligger i et uforandret taktisk og strategisk konsept. Til tross for Russlands invasjon uteblir en total omlegging fra out-of-area innretting av NATO-landenes ressurser. En militær opprusting innen NATO vil foreløpig altså ikke bety en omlegging av strategien. Dette er en strategi som medfører at Russland mener seg truet noe vi sikkerhetspolitisk ikke er tjent med.

En sak er derfor viktig å merke seg med den svenske søknaden. Mens man i Sverige diskuterte hvordan deres selvstendighet kan opprettholdes innenfor NATO-rammen, for eksempel med å avvise utenlandske (amerikanske baser) baser så ble vi i Norge nettopp påtvunget amerikanske baser. Svensk og finsk NATO-medlemskap betyr indirekte en amerikansk framrykning mot Russland, NATOS grense mot Russland økte over natten

kan man si selv om medlemskapet ennå ikke ratifisert. Russlands svar var da også nettopp å øke rakett-trusselen mot de nordiske landene med nye utplasseringer nærmere grensen mot Finland.

Forsvarets Forum (FF) gjennomgikk i en artikkel de ulike våpensystemene som er utviklet i Sverige og Finland og som våpenteknisk vil styrke det nordiske forsvaret ved at dette nå gjennom NATO blir tilgjengelig for alle de nordiske landene. Med tanke på Russland sin militære taktikk i Ukraina med å bruke massivt artilleribombardement mot troppetillinger og byer uten tanke på at sivile rammes (noe som er kjent fra Syria og Tsjetsjenia) så kan det være et poeng å peke på at det aller «verste» av artilleri i betydning sprengkraft og rekkevidde er utviklet av nettopp Finland. Dette er en trussel mot fiendtlige kommandotillinger langt bak fronten.

FF sin gjennomgang glemte imidlertid en vesentlig del av det svenske forsvaret – svenskenes eget JAS Gripen jagerfly. Norge «valgte» bort i sin tid JAS-Gripen til fordel F35, bygd av Lockheed Martin Corporation. Det amerikanske jagerflyet har blitt et økonomisk mareritt og mange stiller seg tvilende til om dette i det hele tatt egner seg til noe annet enn oppdragsbombing fra amerikanske interesser i andre land. Spørsmålet er da om Gripen, som det svenske forsvaret har satset på og som er et utmerket multipurpose jagerfly med verksted i nabolaget (F35 må til Italia) vil få en framtid i det hele tatt?

Vårt standpunkt til hva slags flyforsvar vi skal ha har sammenheng med et nordisk forsvarssamarbeid. Vi vil ikke ha det økonomiske sluket F35 og i et samarbeid i Norden vil det riktige være at vi utvikler en ansvarsfordeling innenfor de militære grenene der nettopp svenskene med JAS-Gripen har luftforsvaret mens Norge, med vår lange kystlinje, må utvikle en allsidig marine der fartøy også brukes i Østersjøen. En slik modell ble faktisk behandlet av et utvalg ledet av Thorvald Stoltenberg i 2009 – se Les mer.

Å skape et felles nordisk forsvarssamarbeid med felles sikkerhetsgarantier, med felles øvelser og utveksling av militært utstyr og våpen er en riktig målsetting. Til tross for et midlertidig tilbakeslag med svensk og finsk NATO-søknad så må forslaget videreutvikles, spesielt med andre venstrepartier og NATO-motstandere i Norden. Vi må stille oss åpne for nye diskusjoner innenfor de nye rammene, men målet må hele tiden være et forsvarspolitisk samarbeid utenfor NATO.

Rødt om kjøp av F-35 kampfly:
rødt.no/f35

Disse våpnene tar Sverige og Finland med inn i NATO:
bit.ly/3L8mBq9

5.4 Stortingsdebatten om NATO-utvidelsen

Rødt sin posisjon presentert med dette innlegget fra Bjørnar Moxnes, 16. juni 2022: «Invasjonen av Ukraina har konsekvenser langt utenfor Ukrainas grenser. En stormakt vi deler grense med, overkjører folkeretten og prøver å påtvinge et fredelig naboland sin vilje med krig og vold. Det gjør at europeiske stater tenker nytt om forsvarspolitikken. I et demokrati hører det med at vi vekter faktorer ulikt og lander på ulike svar, som befolkningen og parlamentene i Sverige og Finland også har gjort.

Til forskjell fra hva både Arbeiderpartiet og Høyre prøver å skape inntrykk av, er det ikke det svenske eller finske selvstyret Stortinget stemmer over i dag. Regjeringen har bedt Stortinget ta en politisk beslutning for eller mot utvidelse av NATO i nord, og regjeringen skriver:

«Vedtak i NATO om utvidelse er i siste instans en politisk beslutning, ut ifra en helhetsvurdering basert på landets kvalifikasjoner for medlemskap og konsekvensene for euro-atlantisk sikkerhet og stabilitet.»

Behandlingsformen er nedfelt i NATOs artikkel 10 og § 26 i Norges grunnlov. Vi ville sett bort fra det norske selvstyret om vi i dag ikke gjorde en selvstendig helhetsvurdering av konsekvensene for både sikkerhet og stabilitet. Det er her Rødt har innvendinger – langs de samme linjer som Vänsterpartiet og Miljöpartiet i Sverige samt et mindretall i den finske riksdagen. De er naturligvis også opptatt av sikkerhet, og de stemte imot at landet deres skulle søke medlemskap i NATO.

Regjeringen skriver også: «Det er samtidig verdt å være bevisst på at utvidelsen på flere områder vil endre forholdet mellom NATO og Russland. Det gjelder ikke minst geografien.»

Kontaktflaten mellom to atommakter, som begge har erklært seg villige til å slå til med atomvåpen først, skal doubles. Kan regjeringen vite at dette ikke skaper økt risiko og spenning i våre områder? Området hvor en mindre misforståelse kan eskalere, i verste fall til global konflikt og atomkrig, vil doubles.

I en helhetsvurdering må vi også vurdere hvordan sikkerhetsgarantien i NATO fungerer. Det er ikke sann at et angrep på ett medlemsland automatisk betraktes som et angrep på alle medlemsland. Det kan kun et enstemmig NATO-råd avgjøre. Det er i dag 30 land representert, og disse utgjør, til forskjell fra Norden, ikke noe solidarisk verdifellsskap. Det autoritære regimet Tyrkia bruker sin vetomakt i NATO til å prøve å presse fram støtte for brudd på menneskerettighetene og folkeretten. Tyrkia har tidligere blokkert

NATOs plan for forsvar av Norge og Baltikum. Det kan være risikabelt å utelukkende basere militær støtte ved et angrep på et nordisk land på enstemmighet i NATO-rådet, altså tilslutning fra land som Tyrkia.

Rødt vil stå solidarisk med Sverige og Finland uavhengig av beslutninger fattet i NATO, og jeg vil derfor berømme regjeringen for å ha forpliktet Norge til forsvar av Sverige og Finland uten at de i dag er medlemmer av NATO, som også andre nordiske land har gjort.

Så mener Rødt at prosessen rundt medlemskapssøknadene samt også sårbarhetene i NATOs egen sikkerhetsgaranti viser at forpliktelsen bør gis uten vilkår eller tidsfrist. I motsatt fall vil regimer som Tyrkia og Ungarn kunne trenere og også blokkere forsvar av våre naboland i det øyeblikket de blir NATO-medlemmer.

Rødt står for det motsatte av Erdogan. Rødt støtter ikke NATO, mens Erdogan er en sterk NATO-tilhenger. Debatten i dag handler ikke om å overstyre flertall i andre parlamenter eller i befolkningene. Det vet alle i salen at Rødt ikke er i posisjon til. For oss handler det om vi skal binde Norge og Norden ytterligere til stormaktsinteresser, også med økt risiko for økt spenning i nord. Der lander vi på en annen konklusjon enn det flertallet i denne salen gjør. Det er derfor vi også går imot utvidelsen av NATO.»

5.5 Les mer

Thorvald Stoltenberg ledet i 2008-2009 arbeidet med en rapport om styrking av det nordiske samarbeidet om utenriks- og sikkerhetspolitikk, på oppdrag fra de nordiske utenriksministrene. Stoltenberg-rapporten ble lagt frem i Oslo 9. februar 2009, og presenterte tretten konkrete forslag for å styrke det nordiske utenrikspolitiske sikkerhetspolitiske samarbeidet. Disse var sortert under temaene fredsbygging, luftovervåking, havovervåking og arktiske spørsmål, samfunnssikkerhet, utenriktjenesten, militært samarbeid og solidaritetserklæring.

Les rapporten på:
bit.ly/3DIXNt1

Forslag til diskusjonsspørsmål:

1. Bør Rødt fortsatt være for et sterkt nasjonalt og uavhengig forsvar?
2. Bør vi som fredsparti være for allmenn verneplikt?
3. Hvilke forsvarsgrener er det naturlig at Norge prioriterer?
4. Hvilke muligheter er det med svensk og finsk NATO-medlemskap i å utvikle et selvstendig nordisk forsvarssamarbeid?

Spørsmål til diskusjon

Dette studieheftet er et svar på det vi i partiledelsen har oppfattet som et behov i partiet etter Russlands invasjon av Ukraina – et behov for kunnskap og diskusjon om NATO spesielt og vår forsvarspolitik. Internasjonalt utvalg (IU) ga i 2018 ut et lite hefte om NATO i forbindelse med protestene mot den store NATO-øvelsen Trident Juncture. Det var naturlig å ta utgangspunkt i det heftet. Flere kapitler er oppdatert og noen er erstattet av nye.

Dette studieheftet kan være utgangspunkt for en sak på et medlemsmøte. Hele heftet eller enkeltkapitler kan legges til grunn for åpne møter eller en møteserie. I begrenset grad kan IU og eller AU stille med innledere, så det viktigste er at laget ser etter egne medlemmers kunnskap på området. Vi er overbevist om at det finnes mange i partiet som med utgangspunkt i dette heftet kan holde en innledning til debatt.

Landsstyret om NATO

Landsstyret behandlet forslag til en uttalelse om norsk NATO-medlemskap på sitt møte 8.mai 2022. Det oppstod debatt i partiet om programformuleringene knyttet til utmelding av NATO. Finnes det noen forutsetninger for en utmeldelse og hva er de i så fall? Her gjengis uttalelsen som et flertall i LS støttet:

Rødts Nato-standpunkt ligger fast

Rødt mener at Norge bør stå utenfor stormaktsallianser. Som Nato-medlem har Norge deltatt i flere folkerettsstridige kriger som har destabilisert store regioner, skapt store flyktningestrømmer og enorme lidelser for sivilbefolkninga. Samtidig har det norske forsvaret blitt mer nedbygd til fordel for angrepskrig i utlandet, under ledelse av USA og Nato, istedenfor å forsvare hjemlandet. Rødt er derfor mot norsk Nato-medlemskap.

Norge er en småstat som på den ene sida er i allianse med den aggressive imperialistmakta USA i vest, og nabo med den aggressive imperialistmakta Russland i øst. Samtidig som vi er prinsipielt mot Nato som imperialistisk allianse dominert av USA, ville det vært sikkerhetspolitisk uansvarlig å gå inn for at

Norge, med et nedbygd nasjonalt forsvar, skulle stå alene i morgen. Vi kan ikke legge landet forsvarsløst for den første og beste stormakt som ønsker å ta kontroll over våre ressurser med makt. En utmeldelse vil kreve en folkelig, demokratisk forankring. Vi må gjenoppbygge Norges nasjonale forsvarsevne for å sikre vår selvstendighet, og vi vil jobbe for en nordisk forsvarsallianse som gjør oss i stand til å hevde vår suverenitet.

Denne våren behandler Stortinget en ny baseavtale med USA. Avtalen innebærer at USA får eksklusiv tilgang til å opprette fire permanente militærbaser i Norge – på flystasjonene Rygge, Sola og Evenes, og marinebasen Ramsund Orlogsstasjon i Troms. Amerikanske styrker vil få «uhindret tilgang til og bruk av omforente områder» til å innkvartere personell, stille opp styrker, lagre våpen og materiell. Dette er et klart brudd med basepolitikken, som ikke tillater permanente militærbaser på norsk jord i fredstid. Om avtalen blir vedtatt, vil basene legge til rette for krig og medføre økt militarisme i våre nærområder ved at de øker spenningsnivået mot våre naboland. Rødt jobber derfor mot norsk tilslutning til avtalen.

Amerikansk tilstedeværelse og økt Nato-militarisering nær det norsk-russiske grenseområdet styrker ikke Norges sikkerhet, men drar oss tettere inn i stormaktsrivaliseringen mellom imperialismaktene USA og Russland. Rødt vil aktivt arbeide for å reise debatten om et nordisk forsvarssamarbeid med politiske partier og fredsbevegelsen i alle land i Norden. Dette gjøres med forståelsen av at fred og sikkerhet i Europa og verden må være et fellesprosjekt. Det er ikke noe en part kan oppnå på bekostning av en annen.

Natos førstebruksdoktrine for atomvåpen, innebærer i seg selv en permanent sikkerhetsrisiko for Norge. Ingen er vinnere i en atomkrig. Rødt jobber derfor for å bygge et politisk flertall i folket både for norsk utmelding av Nato, og for en helhetlig gjenoppbygging av norsk selvstendig forsvarsevne.

Mindretallsynet i LS knyttet seg til formuleringene om kriterier for utmeldelse og om situasjonen nå gjør det umulig, det vil si disse setningene i uttalelsen: Samtidig som vi er prinsipielt mot Nato som imperialistisk allianse dominert av USA, ville det vært sikkerhetspolitisk uansvarlig å gå inn for at Norge, med et nedbygd nasjonalt forsvar, skulle stå alene i morgen. Vi kan ikke legge landet forsvarsløst for den første og beste stormakt som ønsker å ta kontroll over våre ressurser med makt. En utmeldelse vil kreve en folkelig, demokratisk forankring.

Mindretallet foreslo dette strøket med begrunnelse: Dette er ikke kriterier som må være på plass før utmeldelse av NATO er aktuelt.

I kjølvannet av dette landsstyrevedtaket ble det en stor diskusjon i deler av partiet, og

avisa Klassekampen dekket saken med flere oppslag og innlegg. Mindretallet varslet at dette vedtaket vil bli fulgt opp på Landsmøtet i 2023. Etterhvert har diskusjonen kommet over i et roligere klima og det virker nå som det bant annet er full enighet i partiet om at en utmeldelse betinger en folkelig forankring.

Vi stiller dette spørsmålet til diskusjon:

- Hvordan kan en behandling av denne saken samle partiet på landsmøtet?

Noen utfordrende og noen opplagte spørsmål til videre diskusjon

Det er selvsagt helt fritt hvilke spørsmål man tar opp til diskusjon. Dette er ikke et studiehefte som er obligatorisk i forberedelsene til landsmøtet. Lagene velger det de selv er mest opptatt av.

- Hva slags karakter har krigen i Ukraina? Er det først og fremst en nasjonal kamp mot en invasjon eller er det en proxy-krig mellom USA/NATO og Russland? Hva er hovedsida og kan krigen ha flere karakterer samtidig?
- Er det riktig av Rødt å fortsatt stå på en politisk linje som sier at Norge ikke skal eksportere våpen til land i krig eller borgerkrig? Er det trekk ved Ukrainas kamp som gjør at Norge bør støtte landet med det de ber om, inkludert våpen?
- Vart det riktig å stemme mot at Sverige og Finland blir med i NATO?
- Hva betyr det for mulighetene for en selvstendig, nasjonal forsvarspolitik at alle de nordiske landene er medlemmer av NATO? Hva betyr det for et nordisk samarbeid?
- Hvordan kan vi få oppslutning blant folk flest om vår forsvarspolitik?
- Hvordan kan vi bygge en høyere terskel for bruk av atomvåpen i krig og hvordan kan vi på sikt få avskaffet atomvåpen?
- Hvilken rolle vil vi at overnasjonale organ som FN og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) skal spille?
- Hvordan kan Rødt der jeg bor bidra til å bygge opp en ny fredsbevegelse?

Det er flere forslag til diskusjonsspørsmål i noen av de øvrige kapitlene.

